

KÖZPONTI LAP.

Havi közlemények
a magyarországi irgalmasnővérek
számára.

IV. évfolyam. 1917. szeptember. 9. szám.

Budapest.

Az irgalmasnővérek kiadása. I., Ménesi-ut 27.

KÖZPONTI LAP.

Havi közlemények
a magyarországi irgalmasnővérek számára.

IV. ÉVFOLYAM.

1917.

9. SZÁM.

TARTALOM. Grötschl János misszióspap utolsó napjai. — A szeretet hőse. — Viseld gondját: — Az osztatlan népiskola munkája. — Földrajzi tanfolyam: Az Olt vidéke. — Valami a harmóniumról. — Aszaljunk gyümölcsöt! — Szünórák. — Levél-szekrény.

Grötschl János

misszióspap utolsó napjai.

Sok kedves nővérünk bizonyára résztvevő, meleg érdeklődéssel vár részletesebb tudósítást az általános tisztelt és szeretett Grötschl főnök úr váratlan elhúnytáról. Sajnos! — nagyon is rövid ideig működött kis magyar tartományunkban, de e rövid két év alatt is teljesen megnyerte mindazok bizalmát és kiváló nagyrabecsülését, kik őt megismerhették. Nem is csoda: hiszen elmondhatjuk, hogy csakis a nővérekért élt és dolgozott, s pedig áldozatos lelkének egész szeretetével, buzgóságával és odaadásával. Hogy mennyire ment ez önfeláldozása, éppen megbetegedésének körülményeiből s utolsó munkáinak erőfeszítéseiből láthatjuk.

Július 6.-án egész napon át gyóntatott központunkban, hogy úgy a szemináriumi, mint a beöltözött k. nővérekkel elvégezve a heti gyónást, másnap reggel rendkívüli gyóntató minőségében Nagy-Váradra utaz-

hasson. Itt nővéreinknek mind az öt intézetében elvégezvén teendőit, még az egy órányira fekvő Felixfürdőbe is kiment, ahol négy kedves nővérünk beteg és üdülő katonák ápolásával foglalkozik, hogy azoknak is megvigye a szükséges lelki vigaszt és segítséget.

Minthogy ekkor már kissé rosszul érezte magát a jó főnök úr, csupán szíves nyájasságból engedett nővéreink rábeszélésének, hogy ott fürdőt vegyen; utána pedig a vonathoz sietett. A visszautazás — úgylátszik, már meglehetősen kínos volt reánézve, s az utasok nagy sokasága és rekkenő hőség csak még fokozták a rosszulletet. Másnap azonban a rendes időben mondotta központunkban szentmiséjét; ez az utolsó volt kedves kápolnánkban. Miután a kis lazarista-templomban is gyóntatott még, Újpestre sietett, s onnét a Sz. Rókus kórházba, hogy mindent elvégezzon itthon, s még aznap este Kaposvárra utazhasson, hogy a kedves nővérek kérésére ott is meggyóntassa a szentmagányukat végző nővéreket. Kaposvár ugyanis nem volt bent a régebben összeállított útiprogrammban; két nap ithonlét után ugyanis Nagyszombatba volt menendő. Hogy azonban ne legyen kénytelen visszautasítani a nővérek óhaját, e közbeeső két napot szánta a kaposvári útra.

A jó Isten azonban másként csinálta meg élete programját, s legvégső állomásul ezt a közbeeső kis utat, e délmagyarországi városkát jelölte ki számára, ahol elkészült égi koronájának utolsó, legragyogóbb gyöngyszemeit kellett már csupán beillesztenie, utolsó szenvedéseinek, férfiereje és munkakedve teljének feláldozásával, apostoli életének áldozatával.

Újpesten már oly rosszul volt, hogy orvosságot kért, a Szent-Rókus kórházban pedig minduntalan meg kellett szakítania a gyóntatást. De azon remény-

ben, hogy majd csak jobban lesz, este mégis elindult Kaposvárra, szokása szerint kérve az érkezését jelző sürgönyön, hogy kocsit ne küldjenek eléje.

Július 13.-án reggel odaérkezve, azonnal az iskolaházba ment és elmondotta a szentmisét; ez volt életének utolsó szentmiséje, s valamennyi nővérnek feltűnt a máskor egészséges arcszínezetű úrnak szokatlan sápadtsága. Ezután délig ott gyóntatta meg a kedves nővéreket, délben pedig a kórházba sietett, s halálos rosszulletét legyőzve, nemcsak hogy meggyóntatta az itteni 20 nővért is, de délután konferenciát is tartott nekik a *kicsiny dolgokban való hűségéről*, s később a nővérek kérésére az elmúlt évben tett konstantinápolyi útjáról is elbeszélt nekik egyetmást, közben kedélyesen nevetve velök.

Minthogy azonban rosszullette szemlátomást fokozódott, azt ajánlotta neki a szolgáló-nővér, hogy düljön le kissé a társalgóban levő dívánra. Erre szívesen ráállt. Bezárkozott, s csak néhány óra múltán nyitott ajtót, az aggódó szolgáló-nővér ismételt kopogására és kérésére.

Már az első pillanatban észrevette rajta azt a rendkívüli elgyengülést, ami súlyos betegségnek előjele. A kis társalgószobát azonnal betegszobává kellett átalakítani és a súlyos beteget szoros ápolásba venni. Egyedül a jó Isten tudja, mibe került neki a jó nővérek szolgálatainak elfogadása, de végképen kimerült szervezete erre kényszerítette. Ő, kinek teljes életében még a feje sem fájt soha, képzelhető, mit szenvedett eleinte e tehetetlen állapotában. Később azt mondotta egyik nővérünknek a központból, ki néhány szükséges dolgot hozván Kaposvárra, rövid időre láthatta: „Tudja, kedves nővér, azt hittem, testileg-lelkileg rámegyek.” — Éppen emiatt nem is értette meg ez álla-

potát, s bizton remélte, hogy rövid néhány nap mulva visszanyeri előbbi erejét és egészségét. A jó Isten azonban másképen határozott, bár nem hiányzott a jóakarat, akár a kezelő orvosok, akár a nővérek odaadó ápolása részéről. Hisz ez utóbbiak életüket adták volna inkább, semhogy ezt a jó urat szenvedni lássák.

Ez a kis jársalgó-szoba egy szentéletű misszionárius utolsó küzdelmeinek színhelyévé lett tehát. Kis szentély, melyből a szegény haldoklónak égő fohászai, az ápoló irgalmasnővéreknek forró imái szálltak szüntelenül ég felé. Július 19.-e közeledett. Éppen 20 éves évfordulója annak, hogy szent Vince ünnepén első ízben mutatta be a legszentebb áldozatot az Úr oltára előtt. Mily fájó volt az most reánézve, hogy e szent napon nem misézhetett. De, bár nagyfokú gyengesége miatt emberileg rendkívüli erőfeszítésébe került, hogy éjjeltől kezdve semmit se vegyen magához, mégis megtette, hogy legalább szentáldozása legyen e kedves napon.

Amíg mint tevékeny misszionárius élt közöttünk Grötschl főtiszt. úr, úgy ismertük őt, mint Istentől megvilágosított, atyai szeretettel eltelt lelkivezetőt, a rendes érintkezésben szent Vince rendkívüli tartózkodó, jámbor, egyszerű fiát, ki kevés, de jól megfontolt, s amellet résztvevő szóval intézkedett, szent Vince szellemében.

Betegsége azonban föllebbentette a fátyolt, s megláthattuk azon rendkívüli és hősi erényeket, amelyek szép lelkét ékesítették. Nem hiába mondják, hogy a betegség ismerteti meg az embert az ő valóságában. A megboldogútnál szó szerint megvalósult ez; úgy halt meg, amint élt. Különösen csodálatra ragadta környezetét az a hősies engedelmesség, amellyel kínos betegségét Isten kezéből minden legesekélyebb panasz

nélkül elfogadta, és magát úgy az orvosoknak, mint az ápoló nővéreknek is, minden ellenkezés nélkül, — mintegy magától értetődően — alávetette, sohasem adva jelét legesekélyebb kívánságnak sem, akár étel vagy valami frissítő dolgában, akár pedig, hogy helyzetét megváltoztassák. Minden jó volt úgy, amint azok akarták. Úgy feküdt ott, mint egy áldozati bárány, amely vonakodás nélkül áldozza fel magát az isteni Akaratnak.

„Az utolsó héten — beszéli kedves gondnoknővérünk, — azon kegyelemben részesültem, hogy állandóan oldala mellett maradhattam. Bár gyermeki tisztelettel közeledtem hozzá, mint lelkivezetőmhöz, mégis az édesanya gyengédségével teljesíttem mellette minden szolgálatot; önkénytelenül is megboldogult édesanyjának képe lebegett előttem, kit a kedves beteg annyira szeretett, s csak nemrégén vesztett el.

Egyben csodálatra ragadott mindnyájunkat alapos erényességével, amely szavaiban és viselkedésében — oly vonzó egyszerűséggel — megnyilvánult.

Így, mikor egyszer föl kellett volna emelni az erejétől teljesen megfosztott beteget, arra kértük, hogy fogja át karjaival kettőnk nyakát, hogy jobban elbírjuk; az ő második természetévé vált szűzeis gyengédségében határozottan ellenkezett. Egy szót sem szólt, de behúnyva szeméit, két karját a takaróra szoritotta. Nem volt más hátra, mint a lepedővel emelni fel, amennyire bírtuk.

Egy alkalommal megjegyezte előtte az egyik nővér, hogy fehérműjén folt esett. „Nem baj az, — felelé, — hacsak a szív tiszta!“ — Egy más alkalommal sósvíz befőcskendéssel nagy fájdalmat okozott neki az orvos úr. Utána így szólította meg a beteget: „Ugyebár, most haragszik rám a tiszt. úr, hogy ily szenvedést

okoztam?“ — Így felelt: „Én még sohasem haragudtam senkire.“

Ha betegsége folyamán hogylétét kérdezték, mindig ezt felelte: „Köszönöm, nagyon jól vagyok.“ Csupán egyetlen egy alkalommal tört ki lelke mélyéből, mint panaszos fájdalom: „Istenem, ó én Istenem!“ — A halálát megelőző reggelen, — amikor már semmi reményünk sem lévén felgyógyulásában, nem akartuk többé a keserű italokkal kínozni, — megkérdezte őt a jó szolgáló-nővér, mit óhajtana reggelire. Egészen elcsodálkozva felelé: „Hát szabad választani?“ — „Ó igen, a betegeknek szabad,“ — felelé emez. Erre kis vártatva így szólt: „Hát majd azt, amit a jó Isten küldeni fog.“

Különös gonddal készült minden reggel a szent-áldozás vételére. Ha az előkészület vagy hálaadás idején közeledtünk hozzá valamivel, e szavakkal utasított el: „Most minden semmi!“ — Mikor útieleddel gyanánt hozták be az Úr Jézust, tisztán hallottuk ajkáról: „Jöjj el, Jézusom, jöjj!“

Mikor főtisztelendő atyánk az utolsó kenet fölvetelét ajánlotta neki, készségesen beleegyezett, de, — mivel nem akarta készület nélkül fogadni e kegyelmet, — kérte, hogy másnapra halasszák el. Mikor kevéssel azután, hogy főtisztelendő atyánkkal e dolgot megbeszélte, hozzá közeledtem, így fogadott: „Most már nem törődöm többé az egész világgal!“ Mily világosan bizonyítják e szavak, hogy engedelmes lelke gyorsan engedett az Úr hívó szavának, s hogy azt élete árán is készségesen követni akarta; pedig mily nagyon szívesen élt és dolgozott volna még tovább is, az Ő dicsőségére!

A szent kenet fölvétele előtt megújította szent fogadalmaikat és meghatóan kért bocsánatot minden

hibájáért, a nővéreknek is megköszönte az ápolást és fáradságot. E szent ténykedésnél nagyontisztelendő vizitátornőnk is jelen volt, ki azon hírre, hogy a beteg állapota súlyosbodik, meglátogatta őt.

A szent kenet — úgy látszott, — új erőt öntött kimerült szervezetébe, mert szokatlan élénkséggel beszélgetett aznap nt. vizitátornőnkkel, s láthatólag érdeklődött minden iránt; úgy, hogy szinte megnyugodva tértek vissza kedves főnökeink központunkba. Sajnos! ez életerejének csak utolsó fellobbanása volt, s nem is tartott soká.

Ez időtől kezdve — mondhatni, nem is beszélt többé; sokat aludt, vagy önkívületi állapotban volt. Egyszer azonban barátságosan intve mindkét kezével, szívélyes hangon szólalt meg: „Isten áldja meg magukat, Isten áldja!“ Bizonyára búcsúüdvözlete volt ez.

Minél inkább elszakadt lelke a külső világtól, annál szorosabban egyesült Istenével, rövid, de bensőséges fohászokban. Napközben minduntalan látták ápolói, hogy ajkai mozognak; esténként pedig mindig együtt mondotta velem a hit, remény, szeretet, a tökéletes bánat indulatát és a *Sub tuumot*, s mikor a szenteltvizet nyújtottam neki, több ízben élénken mondá: „Hinszen csak jól meg; az egész ágyat!“

Utolsó éjjelén, amikor lélekzete mind erősebb hörgeccsé vált, $\frac{1}{4}$ 1-kor így szóltam hozzá: „Most mindjárt eljön az Úr Jézus.“ — Erre örömmel intett. Láttam ebből, hogy teljesen eszméletlen van, azért megkértem főtiszt. atyánkat, hogy áldoztassa meg őt. Ez sietve jött hozzá s megkérdezte, kívánja-e a szentáldozást? Nagy erőlködéssel, de tisztán mondotta: „Igen.“ Ez az „igen“ volt utolsó szava; ez volt egész életének visszhangja, mely a szent engedelmességnek folytonos igen-jéből állott. Ez az Isten akaratában való tökéle-

tes megnyugvás szava volt a halál kínos órájában; az Üdvözítő örömteljes várásának hangja, akihez utolsó lehelletéig vágyódott.

Szép halála olyan volt, mint szelídfényű napszállat, felhőtlen, derüs napnak alkonyán. Az utolsó szentáldozás vétele után átszellemült tekintete folyton az égre irányult. Főtisztelendő atyánk és mi nővérek, csendes imában térdeltük körül a haldoklót. Egyszer csak reák irányozta tekintetét; a szeretet és hála leírhatatlan kifejezésével tekintett reánk. Ez volt búcsuja. Csakhamar, minden haláltusa nélkül, lezárultak szempillái, és tiszta lelke felszállott Istenéhez, kinek életében oly hűségesen szolgált.

Temetése nagyszámú papság és résztvevő közönség jelenlétével történt. Minthogy tisztelendő főnökeink a közeli nővérházakból is hívtak meg nővéreket, vagy 50-60 kornett is követte a drága halott koporsóját a helybeli kedvesnővérek tágas sírkertjébe. Az ünnepélyes Requiemet a helybeli papság segédletével főtisztelendő atyánk mondta és a temetési szertartásokat is ő végezte. A magyar misszióházak kiküldöttei, nagyon-tiszt. vizitátornőnk és a tisztí-nővérek képviselői is résztvettek a temetésen, de a grazi központiházból küldött két lazarista atya, legnagyobb sajnálatukra, csak a temetés után érkeztek meg, s szeretett rendtársuknak már csak sírját láthatták.

Közöljünk itt még néhány sort a kaposvári kórház szolgáló-nővére leveléből is, ki kedves jó gondnok-nővérünkkel együtt utolsó percéig hűségesen ápolta őt. Így ír: „Hetedik napja immár, hogy a jó tisztelendő úr kint nyugszik nővéreink sírkertjében. Naponkint kimennek ezek sírjához s alig tudnak elválni tőle. Ó, bárcsak élne még e jó úr, mily boldogok lennénk! Úgy örültünk, hogy ápolhatjuk, annál inkább fáj tehát,

hogy nem tudtuk megmenteni. Oly épületes volt egész végig! Oly sokat tanultam tőle, az ő erényeiből. Úgy tisztelem most, mint egy szentet és segítségül hívom. Oly boldog vagyok s úgy megvigasztal a gondolat, hogy Istennél közbenjáróm, és sok kegyelmet eszközöl ki a jó Istentől testi-lelki szenvedéseimben, hiszen ő maga mondta nekem: „Én nagyon hálás leszek!“ Ez vigasztal szomorúságomban is, különben vigasztalhatatlan lennék, hogy nem tudtuk megmenteni, és hogy éppen itt kellett ennek megtörténnie.

Oly komoly volt mindig, egy fölösleges szót sem mondott; bizonyára nagyon beteg volt már érkezőkor is, de rendkívül uralkodott magán. „Sohasem fogom elfeledni ezt a jóságos urat.“ . . .

Komoly volt a jó Grötschl úr e rettenetes betegségében, de utolsó pillanatáig megőrizte gyermekded, ártatlan lelkületét. Ez tette őt oly vonzóvá mindazok előtt, akikkel érintkezett. Ez képesítette arra, hogy mindenkihez úgy le tudjon ereszkedni, s a legcsüggetebb lelket is tréfás komolysággal fel tudja emelni. Isten oly finom megértést adott neki a lelkek vezetésére, hogy az apostol szava szerint *mindenkinek mindene* tudott lenni.

Reméljük, hogy a megboldogult Isten előtt hatóságos szószólásával támogatja majd a halálával mélyen sújtott kettős provincia ügyeit, s mindazon lelkeket, kiket életében annyi szeretettel vitt előbbre a tökéletesség útján, erényes életének és szent halálának példájával a jóban még inkább megerősíti, s kieszközli számukra a végső állhatatosság kegyelmét.

A szeretet hőse.

Élőképek az iskolából.

Talán sohasem hallottuk még annyit emlegetni a hősokeket, mint most, ebben az áldatlan világháborúban. Tagadhatatlanul bámulatra ragadhatja lelkünket az a rettenthellen bátorság és önfeláldozás, amellyel katonáink megvédeni igyekeznek ezt a földi hazát, kedves Magyarországot. De vajjon kevésbé hős-e az, ki fegyvert ragad rossz hajlamainak leküzdésére, megfedkezik kényelméről, lemond mindenről, ami az emberi természetnek annyira kedves, csak azért, hogy Isten dicsőségére s a szenvedő emberiség üdvére áldozhassa fel életét. Ezek hallatára ki ne gondolna a mi hasonlíthatatlan Alapítónkra: szent Vince Atyánkra? Bizonyos, hogy elsősorban őt nevezhetjük a szeretet hősenek. Ámde miért ne lehetne a szeretet hőse az ő méltó leánya, a valódi irgalmasnővér is? Egy ilyen szeretnék a fenti cím alatt néhány élőképben bemutatni, hogy láttára szent örömmel teljék el mindnyájunk lelke; azoké, kik közelebbről ismerték, de azoké is, kik csak keveset hallottak róla eddig.

Bizonyára emlékeznek még kedves nővéreink az *élőképekre a konyhából*, amelyekkel különösen a mi kedves Mártáinkat akartuk megörvendeztetni, s nekik az erényes, szent életre serkentő példát mutatni; most más talaira lépünk: az iskola talajára, ahol szintén megteremnek az erény virágai. Innét vezetjük elő hősiességüket, a szeretet igazi hőseit. De hiába állítjuk a világosság elé, ő meg nem szólal; mindig ily szerény volt, sohasem akart önmagáról beszélni. Nekünk kell tehát megmondani, hogy ő *Zaurál Mária Natália nővér*, ki az elmúlt 1916. év augusztus 13.-án az Úr hívására áldozatos földi életét a mennyei dicsőséggel cserélte

föl. Most már nem sérti szerénységét, ha életét néhány képben felvonultatjuk; jobban érti és tudja már most, mint valaha, hogy ez is a jó Isten dicsőségére szolgál; hiszen az Ő szent kegyelme művelte benne mindezeket. Ő adta a szikrát, Ő lobbantotta azt lánggra, élesztette, ragyogó csillaggá fejlesztette, úgy, hogy emléke még most is köztünk él, világít, melegít.

I. kép: Honnan ered a szikra?

Helyezkedjünk el a képzelet repülőgépén, s szálljunk el messze, messze, Brünn városába, Morvaország közepén. Sok nagy úr, gazdag ember lakik e nagy városban a díszes paloták sorában; de ezek nem érdekelnék minket; egy szegénysorsú iparos szerény lakását keressük föl, s leszállván, tekintünk be az ablakon.

Épen szombat este van; rá sem érünk úgyszólván, hogy körülnézzünk a szobában, mert erőteljes férfihang üti meg fülünket. A hang felé tekintünk. A szoba közepén, az asztal körül áll az egész család: atya, anya és négy gyermek. Az édesapa könyvet tart kezében. Olvas vagy imádkozik? Halljuk csak! „Az időben mondá Jézus tanítványainak. . . Hiszen ez a holnapi evangélium! — Áhíttal hallgatják végig, majd a szoba túlsó oldalára indulnak. Ott mécesest látunk a Szűzanya szobra előtt, s jobban megnézve, látjuk, hogy a máriacelli csodatévő Szűz szobra az. Ott térdel most a kis család. Kezők ájtatosan imára kulcsolva, tekintetük a szent Szűz szobrára irányítva. Az atya mély hangja ismét megszólal: „Az Atyának és Fiának . . .” belévegyül az anya fáradt hangja és a gyermekek ártatlan csilingelése. Az esti imát végzik el. Mily örömmel tekinthetnek le rájuk az ég angyalai! Szívünkbe zárva e képet, távozzunk el mi is, imádkozni és pihenni.

Másnap vasárnap van; hallgassunk szentmisét szentbeszédet, s mielőtt hazatérnénk, tekintsünk be mégegyszer a kis lakásba. A szobában most senki sincs, jobban körülnézhetünk: egyszerű, szegényes bútorok. De milyen tiszta minden! A szent Szűz szobra körül virágok. Nyílik az ajtó, belép az atya a négy gyermekkel, a templomból jönnek. Az anya bizonyára az ebéd elkészítésével foglalatoskodik. Az apa leül, a gyermekek eléje állnak. Mi lesz most? „Nos, édes gyermekeim, mit tudtok a prédikációból?” — „Édes apa, a tiszt. úr annyit hadonászott.” — „Annyit emlegette az Atyát.” — „Meg, hogy az Atya szereti Fiát; ugye, te is szeretsz minket, édes apa?” — „Látom, még kis tudatlanok vagytok. Nos, Mariskám, te mondj valamit a prédikációból.” — A 9 éves Mariska, ki eddig hallgatott, most megszólal: „Nagyon tetszett nekem, édesapám, amint a tiszt. úr elmondta, mennyire szeret minket a jó Isten. Ő adta nekünk mind azt a szépet, amit a kertekben, réten, erdőben látunk; adott jó szülőket, kik az Ő nevében gondoskodnak rólunk. S hogy szeretetere föltegye a koronát, önmagát adja nekünk a szentáldozásban. Nekünk is nagyon kell Őt szeretnünk, s mindent neki adnunk, amit tőle kaptunk. De hogyan tehetjük azt, édes apám? Én úgy szeretnék egészen a jó Istené lenni!” — Az apa szemében könnyek csillognak, a kicsinyek tágranyílt szemekkel hallgatják. Mi pedig menjünk, menjünk! Látjuk immár, hogy a jó Isten ezt a kis leányt önmagának szemelte ki.

II. kép: A szikra tápot nyer.

Szálljunk most képzeletben a mi szép magyar fővárosunk terézvárosi intézetébe; pillantsunk be annak termeibe, akkor még tágas udvarába. Hat év telt el előbbi képünk eseményei óta, de mindegy az ne-

künk; a képzeletet sem idő, sem tér nem korlátozza.

Egy kis csapat serdülő leányka szerény öltözetben, könyvvel kezében, köti le figyelmünket. Kik ezek? Jelöltek, akik csak azért tanulnak, hogy tudásukat majdan Isten szolgálatában, s a szegény gyermekek nevelésében értékesítsék. Egyik közülök komolyabb a többinél; nagyon elmerül a tanulásba. Arca ismerős kissé, nézzük csak meg jobban! Hiszen ez Zaurál Mariska! Tehát magyarul tanul ez a német leányka? Magyarul bizony; hja, a szeretet mindenre képes. Kétszeres munkát kell ugyan végeznie, de bátran megbírkózik vele. Csakhogy megvan az oklevél, most már mehet a szegény betegek ágyához, a kórházba, s aztán... aztán a földi mennyországba; a graci szemnáriumba. De jó is ott! Mennyi gyűlékony anyag kerül a szülői házból kipattant szikrához! Most még csak a szentruha, ez az édes teher, aztán loboghat a láng! •

III. kép: Kigyúlad a láng.

Ki az a szelídarcú, boldogságtól ragyogó irgalmasnővér, ki annyira igyekszik a Nagy-Alföld egyik városába: Gyulára? Miért örül oly nagyon? Talán szülőföldjére megy, ahol szerető szívek, ölelő karok várják? Ó dehogy; hiszen ez a brünni Zaurál Mariska, most már Natália nővér. Ugyancsak messze került hazájától, de azért itt is várja szerető szív, amely mindent pótol: hazát, szülőt, testvért, mindent, mindent. Szeretettel várja az árvaház szolgáló-nővére is, hiszen ő tanítja majd a városrész apróságát a sükséges tudnivalókra, különösen a magyar nyelvre. Az ölelő karok sem hiányzanak: ott várnak a keresztek, mint az isteni Szívnek ajándékai, s Natália nővér szeretettel szorítja keblére valamennyit.

Lássunk csak egyetlen egy napot a hat teljes esz-

tendőből, amit Gyulán töltött. Négy óra. Megszólal a házi csezengető, s az árvaház nővérei Istenhez emelik lelköket. S az összes nővérek ugyan hányan lehetnek? A ház jó nagy, 24, fiú- és leány árvagyermek veszi igénybe éjjel-nappal gondjaikat; azonkívül két iskolát látnak el, 6-6 osztállyal, mindegyik más-más városrészben. S ezt a munkát — szinte hihetetlen! — csupán három nővér végzi. Elég jut mindegyikükre; de a legnagyobb áldozatokat mégis Natália nővér hozza; az ő szívében legerősebben gyúladt ki a szeretet lángja.

Félhatkor szentáldozás. Ki ne tudná, mily jól esik ilyenkor a léleknek elmerülni az isteni Vendég imádásába, Őt szeretni, szentséges Szívén boldogan megpihenni? De mi az? Natália nővér fölemelkedik helyéről. Csak nem találja hosszúnak az időt? Nem, nem; de itt az áldozat órája; hat órakor van a szentmise a német városrészben; az iskolás gyermekek a templomban gyülekeznek, neki is ott kell lennie hat órára. Tehát Istenért otthagya Istent, s az úton végzi hálaadását.

Szentmise után belép iskolájába; különböző nagyságú gyermekek fogadják, hiszen hat osztály van együtt. Végignéz rajtuk kissé félénken bár, de biztató, szeretetet sugárzó tekintettel. Csak tudna mindegyik a szemből olvasni! De mikor az a 6 éves gyermek még sohasem látott kornettot. „Mama, i wüll ham gehn!“ — sír föl az egyik. Persze, ez nem marad visszhang nélkül; rágyújt a sírásra a többi kis vadonc is. Ezeket meg kell békíteni, le kell esendesíteni. Mít használ most a szép magyar nyelv, amit annyi fáradsággal tanult meg! De még német anyanyelvét sem használhatja; a síró babák nem értik meg, sem egyiket, sem másikat. Ők csak az ékes sváb nyelvet értik, ezt kell tehát Natália nővérnek is megtanulnia.

Meg is tanulja; és türelmével, szeretetével megnyeri az apróságok bizalmát, szeretetét is. Most már szívesen ottmaradnak, szívesen tanulnak, még pedig magyarul.

Végre rend van a teremben; a felsőbb négy osztály csendben munkálkodik. Natália nővér halk fohással hozzáfog a beszéd- és értelemgyakorlathoz, hogy az I.-II. osztállyal a *tanteremről* beszélgessen. De íme, nyílik az ajtó, a gyermekek fölállanak, köszönnek. Natália nővér elsápadva látja, hogy a tanfelügyelő úr lép be a plebános úr kíséretében. A magas vendég megtudván, hogy éppen beszéd- és értelemgyakorlat folyik a tanteremről, kéri, hogy csak folytassa, de nem erről, hanem a *kulesről*. Szegény nővér szíve még jobban összeszorul; erről ugyan még sohasem tanított, nem is készült reá. Mít tegyen? Egy pillantás a feszületre, s a bizalom és nyugalom visszatér lelkébe; Jézus nem hagyhatja magára, hiszen tudja, hogy csakis Érte dolgozik. Megkezdődik tehát a beszélgetés a *kulesről*, sváb gyermekekkel magyar nyelven, s tart egy egész óra hosszáig. A vendégek érdeklődéssel hallgatják, megcsodálják a nővér pedagógiai tudását, tapintatát, nem is sejtve, hogy ez csakis az alázatos bizodalom eredménye.

Három órai fáradságos tanítás után, 11-kor hazatérhet; hosszú az út, éppen $\frac{1}{2}$ 12-re ér haza. Mily jól esik majd ebéd után egy kis üdülés nővértársai között! Jól esnék, bizony, ha az árvák nem volnának; de azokat is el kell látnia. Kiosztás, mosogatás, készülődés az iskolába, mert kettőkor újból kezdődik az előadás.

De 4 óra után már csak igazán nincs más dolga, mint készülni a másnap esti órákra! Bizony, elkele a készülés, de egyelőre még nem jut hozzá. Ott az árvák oszonnája, vacsorája; tanulniok, dolgoztatniok is kell,

azt sem tehetik felügyelet nélkül. Meg aztán minden pénteken az árvaházban van a szentmise, s az árvák kedves énekekkel ünneplik meg ez örömnapot; az éneket meg kell tanulni, s ki tanítaná meg más, mint Natália nővér, ki oly szépen játszik a harmóniumon Isten dicséretére. Aztán ott várnak a gyermekek ruhá-neműi, foltozni kell azokat is; ott a szobák takarítása; szóval, Natália nővér nem pihenhet, de nem is kíván pihenni; a megfeszített Jézus szeretete ösztönzi, sarkalja őt mind nagyobb áldozatokra. Talán akkor élvez némi pihenést és megkönnyebbülést, mikor estenden számot ad jó szolgáló-nővérenek a lefolyt nap eseményeiről, lerakja nála terhét, s megkönnyebbülten készül a másnap szenvedéseire, áldozataira.

Ó, ezek a mindennapi keresztetek nem fojtják el a szeretet tűzét; de nem fojtja el az a nagy kereszt sem, amit egy napon az engedelmség rakott vállaira, amikor tudniillik meg kellett válnia áldozata első színhelyétől, a kedves nővértársaktól, árváktól, a sváb angyalkáktól, kik mindannyian annyira a szívéhez nőttek. Nem, ez a nagy kereszt sem fojtja el a lángot; még magasabban fellobog az működésének új szintéren: a zsolnai püspöki árvaházban.

(Folytatjuk.)

Viseld gondját. . .

(Lukács 10. 35.)

Ismét új tanév kezdetén állunk s erről még inkább mondhatjuk, mint az eddigiekről, hogy a háború jegyében áll. Kis tanítványaim nagyobbbrészt együtt vannak már s a Szentlélek Úristen segítségül hívása mellett meg is kezdtük a tanítást. S mikor most, az első

iskolai nap végén megtartom a szokásos *pedagógiai lelkiismeretvizsgálatot*, lélekben magam előtt látom osztályomat. Világosan látom minden egyes gyermekem a háború jegyét. Egyesek, mintha elfelejtettek volna mosolyogni, oly szomorúan tekintenek rám. A többiek mosolyognak ugyan, de oly üresen, vagy pedig oly bánatosan. Mintha valamennyinek hiányzanék valamije! Talán a kellő táplálék, a kellő gondozás, a kellő meleg szeretet!? — Mélyebbre hatolok tekintetemmel s kérést olvasok ki szemükből: „Szeress engem, ments meg engem!” — Tovább vizsgálódom s úgy veszem észre, mintha sugárzó alak hajolna minden egyes kis esengő fölé. Sokatmondó szemével felém int s isteni ajkán megcsendül ez édes szó: „*Viseld gondját s visszajövet majd mindent megfizetek neked!*” — Igen, ő az. Az isteni irgalmas szamaritánus szól így hozzám, a mi jó Urunk.

Hogyne vállalnám örömmel ezt a kitüntető megbízást! Hogyne gondolnám őket a tőlem telhető legjobb módon! Hogy beszélhetnék itt elviselhetetlen fáradságról!? Minden áron gondjukat viselem. Szerető édesanyjai szívvel irgalmas szamaritánusuk leszek, aki a szent hit erősítő borával és az irgalmas szeretet enyhítő olajával ápolom a zsenge gyermeki lelkeket.

Lelkiismeretes pontossággal óvom, erősítem tanítványaimat *testi tekintetben is*. Okos figyelemmel leszek a gyöngébbek, a törékenyebbek iránt, nehogy túlságos megerőltetés hátráltassa fejlődésüket. Pontosan betartom az előírt óráközi szüneteket, különösen a gyöngébb gyermekektől sohase vonom meg azokat. Nem feledkezem meg ilyenkor a szükséges mozgásról sem, mert köztudomású dolog, mennyire árt a gyermek testi egészségének, sőt még erkölcsi tisztaságának is az egyfolytában való hosszas, nyugodt ülés. Tiszta, jó levegő-

ről is gondoskodom gyakori, alapos szellőztetéssel. Mindez semmibe sem kerül s az Úr Jézus mégis megfizet érte!

Gondjukat viselem. Nagy mérsékletet tanusítok a szükséges büntetések alkalmazásában. Minek rontsam egészségüket és tompítsam önérzetüket félórakon át való állással, mikor két perc is megteszi, ha pedagógiai tapintattal járok el!? A térdeltetést meg épenséggel teljesen kizárom büntetéseim közül. Az csak hadd maradjon az imádsághoz való önkéntes, legillőbb és legtermészetesebb helyzet. Dehogy is alacsonyítsuk le!

Gondjukat viselem. Különös pártfogásom és szeretetem tárgya lesz az a néhány kis nyomorék: az a kis púpos, az a közellátó kancsal, az a nagyothalló, az a gyengetehetségű, az a rideg, zárkózott, no és különösen az a két vézna, apátlan, anyáttan árva. Bár pótolhatnám számukra a szülői szeretet napsugarát!

Gondjukat viselem. Számításba veszem a messziről jövők fáradságát s jötevőket keresek a hiányosan öltözöttök s a nyomorgók számára. Körültekintő szoktatással életszükségletükké teszem a mindenre kiterjedő gondot és tisztaságot. A szegény nép gyermeke ez iránt kevés érzéket mutat, s mégis a tisztaság fél egészség, s a külső rend föltétele a belső rendnek. — Saját érdekükben rendre nevelem őket testi szükségük végzésében is. Ámde abból mindenkor lelkiismereti kérdést csinállok magamnak, hogy megokolt esetekben készségesen kiengedjem a kikéredzőket, mert különben oktalan tapintatlanságom oka lehet a gyermek súlyos megbetegedésének vagy épen halálának. Pedig anyai minőségben kell gondjukat viselnem. S az anya szeme élesebben lát, az anya szíve gyöngédebben érez, az anya mindenre gondol, minden körülményt mérleggel s minden eszközt megragad, hogy a

bajokat megelőzze és segítő szeretetét érvényesítse.

Uram Jézus, te, az irgalmas szamaritánus, te vagy az én példaképem. Reád való tekintettel viselem gondját a rám bizottaknak. Reád való tekintettel törődöm majd tanítványaim testi hogylétével is, hogy így utat találjak szívükhöz s nevelőleg, nemesítőleg hathassak rájuk. Segíts meg, adj nekem okos szeretetet, adj nekem irgalmas, áldozatos szívet!

Az osztatlan népiskola munkája.

Lám, erre is rákerült a sor, tehát ne búsuljanak azok a jó nővérek, akiknek ez a kemény dió; az osztatlan népiskola jutott osztályrészül, mintha rájuk nem is gondolna a Központi Lap. Gondol biz az, és nagyon is jól tudja, hogy nem könnyű dolog különböző korú tanulókat egyidejűleg rendben tartani, oktatni és minden osztályt szellemi fejlettségének megfelelő előmenetelhez segíteni. Nem könnyű dolog, hogy 1 tanító heti 32 órában elvégezze azt a munkát, amit osztott iskolában 6 tanító heti 145 órában végez el. És mennyi idő vész el az egyes félórák váltakozásával s a csendes foglalkozások kitűzésével! Hát ha még hozzászámítjuk a falusi rendetlen iskolalátogatást! Meg aztán a fegyelem kezelése! „Míg az egyik osztállyal foglalkozom, — írja egyik kis nővérünk, — addig a többiek zenebonája ugyancsak gondoskodik róla, hogy még a zavartalan munka nyugalma se élvezhessem. Minden félórában hat felé gondolni, s ez így megy délelőtt, délután, és nap-nap után, egyik hétről a másikra s a végén aztán még a csekély eredmény gyönyörűsége! Hát ez bizony sok egy érző kebelnek!”

Csakugyan sok és nagy nehézség ez. De hála

Istennek, nem legyőzhetetlen nehézségek. És ha sikerül ezekkel megküzdenuk, örömmel tapasztaljuk majd, hogy igaza van e mondásnak: „Minél keserűbb a munka gyökere, annál édesebb a *gyümölcse*.” Mert az osztatlan népiskolának nagy nehézségei mellett nagy előnyei is vannak. Így az osztatlan iskola több alkalmat nyújt önálló munkához s ezáltal nagyobb önállóságra nevel. Nem az a legjobb iskola, mely a legtöbb ismeretet közli, hanem az, amelyben a tanulók öntevékenység révén önállóságához jutnak. — További előnye az osztatlan népiskolának az, hogy legjobban megközelíti a családot, sőt azt fölül is múlja, mert benne csak *egy* tanító parancsol, föltéve természetesen, hogy az az egy tanító igazi jellem, aki állandóan képezi, neveli önmagát. Ebből a családias jellegből következik, hogy az osztatlan iskolában sokkal bensőbb viszony fejlődik a tanító és a tanítvány, úgyszintén a tanulók között is. Nagyobb az együttérzés, a részvét, nagyobb a hajlandóság, hogy egymáson segítsenek, hogy egymásért áldozatot hozzanak. A tanító behatóbban, többoldalúlag ismerheti meg tanítványait, s jobban biztosíthatja a tanítás kapcsolatosságát, fokozatosságát, egységét. A tanulók egymástól is sokat nyernek. A nagyobbak és kisebbek kölcsönösen tanulnak egymástól, ön-bizalmuk növekszik, hibáikat, rossz szokásaikat javítják.

Mindezen előnyök azonban csak helyesen vezetett, jó szellemű iskolában érvényesülhetnek. Lássuk már most ennek *két fő feltételét*, mely a többi magában foglalja. Az *első*, hogy ismételten alaposan áttanulmányozzuk a *Tantervi utasítás* osztatlan iskolára vonatkozó III. részét, a 310-330. lapokon. Ebből mindig világosabban megértjük, hogyan lehet az osztatlan iskolát ügyesen megosztani, illetőleg az egyes osztályokat

összevonni. Megértjük, hogyan vihető keresztül a terv, hogyan választhatjuk ki és rendezhetjük el célszerűen a tananyagot; továbbá részletekre terjedően tájékozódunk az órarend készítésére, az idő helyes kihasználására és a csendes foglalkozásokra nézve.

A *második föltétel* a tanításra való mindennapi gondos, lelkiismeretes *előkészülés*. Fontos és elengedhetetlen kötelessége ez minden valamire való tanítónak, de az osztatlan iskola tanítójára még fontosabb. — Hogyan készüljön elő? — Először is az órarend alapján és órarend formájában mindennap elkészíti a *részletes munkatervet*, melyben a közvetlen tanítást piros tintával írja, vagy legalább aláhúzza, a közvetett tanítást, azaz a csendes foglalkozást feketével. (E célra valami nagyobb füzet használható.) Ezen munkaterv készítésénél benső vonatkozásai szerint átgondolja és taglalja a végzendő anyagot; megállapítja, mit tárgyalhat egymás mellett, hol egyesítheti haszonnal az egyes osztályokat; kiválasztja a csendes foglalkozások feladatait, melyek tervszerűen illeszkednek a többi tanításba. Ilyen eljárás mellett tisztában lesz teendőivel, semmi fölöslegest nem tárgyal, mindent a maga idején és helyén kellő biztossággal végez, helyesen kapcsol és összefoglal és gyümölcsözővé teszi a csendes foglalkozásokat. Az előkészüléshez tartozik az is, hogy a különböző feladatokat fölírja a iskolai táblára, és előkészíti a szükséges szemléltető és egyéb segédeszközöket, hogy a rendelkezésére álló időt semmivel se rövidítse meg.

Most még csak egyet-mást a csendes foglalkozásokról, azok jelentőségéről és módjáról. Némelyek azt hiszik, hogy az csak amolyan hézagpótló valami, amivel valahogy kitöltjük az időt; csak kisegítő eszköz, hogy több osztályt egyszerre foglalkoztathassunk. Pedig a csendes foglalkozás voltaképp szükséges kiegészítő

szítője a szóbeli tanításnak, mert a szemléletesen szerzett tudás csak ezáltal válik mélyebb ismeretté és védődik be erősen; a tudás képességgé lesz, majd készséggé, eleven erővé fokozódik általa. Így tehát a csendes foglalkozás lényeges alkotórésze az iskolai tanításnak. Önmunkásságra ösztönöz: amit a tanuló szóbeli tanításnál tanítójától kapott, azt a csendes foglalkozásban önmaga gyúrja át, mintegy önmaga szerzi meg, s ez alkalom saját erejének kifejlődésére. És mert megfelelő foglalkozás a gyermekek tevékenységi ösztönének kedvez, s így nem igen jönnek kísértésbe, hogy zavarjanak, vagy hogy munkájukban zavartassák magukat, azért a helyesen beállított és célszerűen kezelt csendes foglalkozás a fegyelemnek is hathatós eszköze. — Bátran mondhatjuk, hogy az osztatlan népiskolai munka sikere a jó szellem meghonosítása mellett a csendes foglalkozáson fordul meg. Ha az célszerű és lehetőleg érdekes, ha előzőleg a szóbeli tanításnál kellőleg előkészítettük és azzal benső kapcsolatba hoztuk, úgy, hogy szinte folytatása a közvetlen tanításnak; ha nem túlságosan könnyű vagy nehéz, hanem megfelel a gyermekek átlagerejének és a rendelkezésre álló időnek; akkor nyert ügyünk van. Lesz jól fegyelmezett osztályunk és lesz kellő tanítási eredményünk is: hősles megszorítással és okos koncentrációval keveset tanítunk ugyan, de jól, és az életre kihatóan.

Megjegyzések.

1. Jó útmutatóul szolgálnak ebben az igazán nehéz munkában:

1. **Dreisziger-Potzta:** Osztatlan népiskola. Kiadja a Szent István Társulat. Ára 2 korona. Értelmezi a r. kath. osztatlan és kéttanítós népiskolák püspöki tantervét, tanmeneteket közöl és sok praktikus irányítást ad.

2. **Normáltanmenet az osztatlan gyakorló-népiskolák számára.** Kiadja a Tud.egyet.-nyomda. (I. Vár, Iskola tér 3.) Nettó ára 15 korona. — **Pompás kalauz.** Felöleli az összes népiskolai tantárgyak, a gazdasági ismétlőiskolák és az ifjúsági egyesületek tanmenetét, illetve munkatervét. Minden tanítási egységnél megjelöli a lehető kapcsolatokat, megnevezi a szemléltető és egyéb segédeszközöket s írásbeli feladatokra, csendes foglalkozásokra nézve is ad útbaigazító példákat. Osztott iskolák is remekül használhatják.

Igen hálásan fogadnók, ha az illetékes jó nővérek, akik ezek után még valami kérdésre nézve nehezen igazodnak el, megírnák a Központi Lapnak. Így teszik lehetővé, hogy a szükségesebb előbbre kerüljön. Előre is: Isten fizesse meg fáradozásukat és buzgalmukat!

Földrajzi tanfolyam.

Az Olt vidéke.

(Folytatás.)

A hétfalusi csángók jobbára székelyes megjelenésű, jól megtermett, erős csontú emberek. Gyermekkoruk óta megedzi őket a viszontagságos, kemény munkájú élet. Évszázadokon át teljesített határőrzésükért vajmi kevés jutalmat kaptak, s a vendégül befogadott szászok megfosztotta őket kevés birtokuktól is. Nehéz munkát kellett tehát folytatniok a mindennapi kenyérért.

Mostoha gazdasági helyzete sokféle ügyességet fejtett ki a csángóban. Nagy gyakorlata van az erdőgazdaságban, gyümölcsstermesztésben és állattenyésztésben. Többféle mesterségben jártas: született kőműves és ács. Ügyes, de óvatos kereskedő, hajdan messze földön híres fuvaros volt. A brassói kereskedőket hordozták a csángók vásárról-vásárra. Nagy, rakott szekereikkel Oláhországba egészen Bukarestig, Ausztriába egészen Bécsig elkalandoztak. Így szereztek annyi pénzt, amennyivel pótolni lehetett a kevés föld termését. Ma már vasúton szállítják az árukat, nincs szükség a csángókra.

Mínthogy elestek e keresetforrástól, más után kellett nézni, mely pénzt hozzon a konyhára. Jártukban-keltük-

ben hallották, látták, mily jól fizetik Romániában a szorgalmasan munkást. Előbb csak egy-kettő ment át próbaképen, s ha szorgalmasan dolgozott, kis vagyont is gyűjtött. Amint ezt mások meghallották, szintén elmentek szerencsét próbálni. Így aztán mind többen hagyták el édes hazánkat, végül valóságos betegséggé vált a csángók között ez az ide-oda járás-keles, úgy, hogy ma már nem is érzik jól magukat, ha a vándoréletet meg nem próbálják! Sajnos! annyian vannak most már véreink közül Romániában, hogy egész falvakat lehetne velők benépesíteni. Legnagyobb részük Moldvát keresi föl. (Moldva Romániának egyik tartománya, a Kárpátok, Pruth folyó és Oroszország, a Duna és Dobruđa, valamint a Szereth folyó között.) Legnagyobb részük visszatér ugyan, sokan vannak mégis, kik a magyarságra nézve elvesznek, amennyiben végkép kinnmaradnak, elvesztik nyelvüket, elhídegülnek a magyar haza iránt. A körülbelül 80,000 moldvai csángó háromnegyed része teljesen eloláhosodott; legtöbb helyen már csak az öregek tudnak kissé magyarul, a fiatalabbja ugyan még un-gur-nak mondja magát, de magyarul már egy szót sem ért. Mert bizony, a csángómagyaroknak magyar iskolát állítaniok nem szabad, magyar istentiszteletet nem tarthatnak. Tűzzel-vassal dolgozik Románia a csángók eloláhosításán. Legjobban mégis az szomorít el, hogy e téren nemcsak a román eröszak a hibás, hanem a mi közönbösségünk is. A magyarság tudomást sem igen vett a csángókról, a segítségért könyörgő kezét nem ragadta meg. Pedig csak kenyér kellene nekik; de éppen ez a kenyeret nyújtó segítökéz késik egyre. (Részletösszefoglalás a csángókról.)

Az Olt völgyében folytatva utunkat, Székelyföldre érünk. Erről az érdekes vidékről bőven tájékoztat Hankó dr.: Székelyföld címü műve; kiadó: Lampel Róbert, Budapest. Kis Lapunkban nem folytatjuk tehát az Olt vidékét, melyhez Székelyföld is tartozik, mert az említett könyv alaposan, könnyen érthetően és érdekesen ismerteti azt.

Áttérünk tehát az Olt vidékének politikai felosztására. Öt vármegye terül el az Olt vidékén. Ez itt az egyik. (Rajzolom piros krétával, a gyermekek utánam.) Nagyszében a legnagyobb város, erről nevezték el a vár-

megyét Szében vármegyének, s Nagyszében a vármegye székvárosa. Milyen községet említettünk még Szében vármegyében? — Szében megye keleti szomszédja (rajzoló!) Fogaras vármegye s így tovább: Brassó, Háromszék és Csík vármegyéket.

Végül az egész vidékről egy áttekintő összefoglalást tartunk, pl. így: Hol ered az Olt? Merre folyik és hol hagyja el hazánkat? Melyek az Olt vidékének hegyei? Milyen hágók és szorosok vezetnek a hegységeken át Romániába? Melyeken visz vasút is keresztül? Merre legerdősebb az Olt vidéke? Melyek nagyobb síkságai? Milyen a vidék éghajlata? Hol legeltetik a legtöbb szarvasmarhát, juhót? Hol tartják a legtöbb bivályt? Melyek a főtermények? Hol terem a legtöbb s legjobb búza, árpa, rozs, kukorica? Megterem-e a szőlő? Mi jellemző ásványvilágára? Honnan visznek ki ásványos vizeket? Kik lakják a vidéket? Merre lakik a magyarság, székelység? Hol laknak a szászok, románok? Mondjunk valami jellemzőt a háromféle népről. Mivel foglalkoznak a völgyek, mivel a hegységek lakói? Mely vármegyék fekszenek az Olt vidékén? Mi a székhelyük? Melyik a vidék legiparosabb városa? Miről ismerünk a szászok községeire? Jellemezzük a csángó falvakat! Hogyan építkeznek a székely? Melyek a vidék természeti ritkaságai? (Barlangok, Pokolsár, stb.) Leglátogatottabb fürdői? Fő vasútvonalai merre vezetnek? Hogyan jutunk Budapestről e vidékre?

(Csendes foglalkozás alkalmával vagy házi dolgozat-képen leírják fenti kérdések szerint, amit az Olt vidékéről tanultak.)

Sajtóhibák.

- 7. szám 225. old. móvok helyett: mócok.
- 7. szám 226. old. Sára helyett: Jára.
- 8. szám 259 old. Csernátfal helyett: Cserhátfalu.
- Püske helyett: Pürkere. Krizta helyett: Krizba.

VALAMI A HARMÓNIMUMRÓL.

Segédregiszterek.

Segédregiszterek:

- 1. Octave-Coupler és Treble-Coupler a megütött billentyű oktáváját fölfelé megszólaltatják.

2. Bass-Coupler ugyanúgy nyomja le a megütött billentyű oktávját lefelé.

3. Forte I és Forte II, erősítik a kinyitott sípsorok hangjait. Mivel úgy a diszkantnak, mint a basszusnak külön forte-változata van, külön-külön mindkét felső hangjai tetszés szerint erősíthetők. A hang erősítésére szolgál ugyanígy.

4. a jobb térd mellett elhelyezett és jobbra tolható emeltyű, az úgynevezett jobb-térd változat (németül: Knieschweller) is. Minél inkább nyomjuk jobbfelé, annál inkább nyitja a sípok fedő lapot, tehát bizonyos fokú hangerősbödést (crescendo) és hanggyöngülést (decrescendo) is idézhetünk vele elő.

5. Full-organ vagy Grand-organ a baltérd mellett elhelyezett emeltyű: baltérdváltozat, kinyitja a harmónium valamennyi változatát egyszerre, anélkül, hogy a regiszterek gombjait ki kellene húzni.

6. Az Expression-változat, mely eredetileg csak német harmóniumokban volt található, ma már a legújabb szerkezetű amerikai harmóniumokon is kezd tért hódítani. Ennek segítségével bizonyos mértékig lehetségessé válik az expresszió játék az amerikai harmóniumon is, de korántsem oly mértékben, mint ahogyan az a német harmóniumoknál megtörténhetik. Ha ugyanis a lábtípóval a szívást túlságosan erőltetjük, a sípok vagy egyáltalán nem, vagy pedig hamisan szólalnak meg.

Ezek volnának tehát a legtöbb harmóniumon föltalálható regiszterek, melyeknek célja és rendeltetése az, hogy a zenét változatossá tegyék. Természetesen, minél több regisztere van valamely harmóniumnak, annál értékesebb, annál szebb. A játészón múlik, hogy a rendelkezésére álló kincseket jól kiaknázza, regisztereit jól kipróbálja és változatosan használja. — De még kevés regiszterrel is lehet változatosságot teremteni. Így akinek csak két játszmaja van, például egy 8' és egy 16' lábós, az tulajdonképpen négy játszmaival rendelkezik: egy 16, két 8 (az igazi 8 lábós és a 16 egy oktávval följebb fogva) és egy 4 lábós (vagyis a 8 egy oktávval följebb fogva) változattal. Akinek valóságban négy változata van, az ép ily módon még inkább gyarapíthatja őket, főképen, ha Oktáv-koppal regisztere van, amit különben nagyon könnyen utólag is lehet a harmóniumra csináltatni.

Altalánosságban jegyezzük meg magunknak, hogy a S'registter mindig az alap, az uralkodó legyen, mert a hangot határozottá, kerekké, tömörre teszi, és ez a fő dolog. A 16' hang erőt és ünnepélyességet, a 4' fényt és világosságot kölcsönöz, mely értékes tulajdonságokat használjuk okosan, úgy, amint a különféle alkalmak megkívánják.

Igy tegyünk különbséget a regisztrálásban az ünnepi, a vasárnapi és a hétköznapi istentiszteletnél. Az alkalmi hangulatot már a papot az oltárhoz kísérő bevezető prelodiumnak kell megadnia, amely a napnak megfelelően, többé vagy kevésbé ünnepélyes legyen. Itt nem ajánlható eléggé a takarékoság az ünnepélyes prelodiumokkal! — Azután mise közben is vegyünk más regisztert az ének kíséretéhez és kissé változatosabbat a prelodiumozáshoz. A túlzás itt sem szép! Vigyázzunk továbbá arra is, hogy az ének kísérese közben ne legyen a játszás erős, mert az ének a fő, a harmónium szerepe mellékes, háttérbe kell szorúlnia. Ne legyen azonban túl erős a regisztrálás a prelodiumokhoz sem. A prelodiumoknak az a feladata, hogy kitöltsék a hézagokat az egyes ének-szakaszok közt. Eszerény szerepöknek megfelelően nyugodt, áhítatrakeltő tempóba helyezkedjenek, eltérőleg a világi kántorok szokásától, kik a közjátékokat használják fel kézügyességük fitogtatására. Egyházi előírás, hogy Sanctus-tól Adózás-ig legesőndesebb a játszás, ez előtt és után lehet közepes erősségű.

Aszaljunk gyümölcsöt!

A jelenlegi háborús viszonyok s a megélhetés nehézségei arra ösztönöznek mindenkit, hogy az ennek-előtte kevésbé értékesnek tartott gyümölcsfélék is mind nagyobb és nagyobb tért hódítsanak tápláló anyagaink körében. Különösen fontos, hogy ezen gyümölcsféléket lehetőleg olcsó konzerválási módokkal a tél folyamára, sőt évekre is eltarthatóvá tegyünk. Ilyen egyszerű konzerválási mód az aszalás, amely a terményeket évekig eltarthatóvá teszi.

Az aszalás nem egyéb, mint víz elvonás. A helyes aszalással a terménynek sem íze, sem láplálóértéke nem változik meg. Történhetik az aszalás napon is, de ez sohasem ad olyan jó aszalványt, mint a tűzhelyen, a sütőben, vagy a tűzhely-aszalókon és rendes aszalógépeken aszalt termények.

Jelenleg néhány most is aszalható gyümölcsfélének helyes, kipróbált és jól bevált aszalási módját ismertetjük. Az aszalásnál megszívlelendő általános szabályok:

1. Mindíg a legjobb, legzsengébb terményt használjuk.

2. Vigyázzunk arra, hogy az aszalás *gyorsan* és *alacsony hőfokon* történjék.

A többi szabályt az egyes gyümölcs- és főzelékléknél külön tárgyaljuk.

1. Alma aszalása. Aszalásra a nyári és őszi alma jó, ha már érett, de nem túlrett. Legjobb a sárga vagy fehér húsú, de kicsiny magházú fajták. Az almát vékonyan meghámozzuk, magházát eltávolítjuk, szeletekre vagy karikákra vágjuk, ügyelve arra, hogy a szeletek egyformák legyenek és ne túlvastagok, (körülbelül 1 cm) mert így egyenletesebben szárad. A felszeletelt almát azonnal sós vízbe tesszük, (egy liter vízre egy kávéskanálnyi só számítva) hogy meg ne barnuljon. Ebben marad az alma egészen az aszalásig. Innen kivéve, rögtön aszaljuk, fokozatosan 60, 70, 90 fokon, Celsius szerint mérve a fokokat. A hőfok mérésére közönséges szobahőmérő is használható, amelyen 100 fokos beosztás is van. 4-5 óra alatt kész az aszalvány. Nem szabad az almát csontkeményre aszalni, hanem csak addig, amíg gummiszerű, szívós, nyúlós lesz, és széttörve, vizet nem ereszt. Egy kg nyers almából 12-18 dekagramm aszalvány lesz. Ezt azért jó tud-

nunk, mert a felhasználás alkalmával az aszalványból 1 kg helyett csak 12-18 dekát kell vennünk, ha nem akarunk pazarolni.

Körte. Körtéből aszalásra a kisebb vagy közép-nagyságú, nem köves fajták alkalmasak; ne legyenek túlértek, szotyogósak. A kisebbek egészben aszalhatók, a nagyobbakat felvágjuk, úgy, mint az almát. Magházát csak akkor távolítjuk el, ha köves. Lehet hámozni, de jó hámozatlanul is. Ezt is sós vízbe tesszük. Innen kivéve, forró vízben addig gőzöljük, míg hegyes fácskával könnyen átszűrhető nem lesz. Ezután az almával megegyező hőmérsékleten aszaljuk, különösen arra ügyelve, hogy hirtelen ne kapjon magas hőfokot, mert akkor felpuffad. 1 kg nyers körtéből 40 dekagramm aszalvány lesz. Az aszalás ideje itt 6-8 óra.

A lehámozott alma- és körtehéjat, úgyszintén a kiszedett magházat lekvár, kocsonya készítésére használhatjuk fel, vagy ecetet is készíthetünk belőle. Nem vész tehát kárba.

Birs. Előkészítése és aszalása megegyesik a körtével, csak hogy a birset egészen puhára főzzük aszalás előtt.

Szilva. Aszalásra alkalmasak a nagy kékszínű, magyaváló szilvák, így: a besztercei, olaszkek és ageni (azsáni) fajták. Szilvából aszalásra csak a teljesen érett, csutkájok körül már ráncosodó, s teljesen hibátlan példányok alkalmasak. Nem jó tehát a leszedve soká heverő vagy erjedni kezdő, vagy az éretlen szilva. Az aszalást 50 foknál kezdjük, s csak lassan emeljük a hőmérsékletet 60, 70, majd 80 fokra. Közben ajánlatos többször kivenni a levegőre; így szebb színe lesz. Aszalhatjuk a napon is, de ilyenkor ajánlatos főzés után a sütőbe tenni, hogy gyorsabban aszalódjék. Az

érett szilva 12-16 óra alatt aszalódik meg, az éretlen 30-36 óra alatt. 1kg-ból lesz 30-33 dekagramm aszalvány. A szilva aszalása akkor befejezett, ha úgy melegen 4-5 darabot fogva marokra, s jól összenyomva, héja nem reped fel, és levét sem ereszt. A kész aszalványt azonnal kivesszük az aszalóból, nehogy ott hüljön ki, és teljesen kihülve, sőt néhány napi szikkasztás után tesszük csak el.

Őszibarack. Aszalásra a fehér vagy sárga húsú, nem túlságosan érett, magvaváló fajták alkalmasak. A gyümölcsöt kettétörjük, magvát kivesszük, ha nagyon szőrös héjú, a héját lenyúzzuk, sós vízbe tesszük, innen egyenesen az aszalóba téve, lassan fokova, 60-80 foknál aszaljuk. 1 kg-ból 10-12 dekagramm aszalvány lesz.

(Folytatás.)

SZENT VINCE GONDOLATAIBÓL.

Természet.

Ha egy nevezetes képcsarnokban szemlét tartunk s ennek remek festményeiben gyönyörködünk, mintegy önkéntelenül kérdezősködünk a festmények szerzői után. Ha azonban a nagy természetnek páratlan szépségű képeit látjuk, vajmi gyéren gondolunk annak szerzőjére.

Elmélkedés alatt lelkünket Istenhez kell emelnünk és önmagunkat semmiségünk tudatában megalázva, várunk, azon pillanatra, midőn Isten szívünkhöz szólni és az *örök élet ígét* hozzánk intézni méltónak találja, mert ez ígék egyetlene többet ér, mint lelkünk ezer megfontolása, ezer gondolata. Csak ami Istentől származik és amit Isten sugalmaz, lehet lelkünknek hasznára.

Szegénység.

Érezzünk magunkat boldognak, ha Isten oly állapotba juttat, melyben az ő szegénységét a mi szegénységünkkel tisztelhetjük. Akkor azon szerencsés helyzetbe jutunk, hogy mindenben az isteni Gondviselés-től függünk. Ezer alkalmunk nyílik az ő jóságához folyamodni, a szegények nyomora iránt részvétellel lenni a türelem, az alázatosság, az önmegtagadás és az ő szent akaratával való egyesülés érzelmeit magunkban fölbresztteni.

Hivatásszeretet.

Valamely erényben való megszilárduláshoz szükséges jó és gyakorlati határozatokot hozni, melyek a kérdéses erény indulatára vonatkoznak. De ezeket azután hűen végre is kell hajtani, mert különben a fenséges érzelmek dacára, melyek elmélkedés közben elfognak bennünket, nem leszünk igazán erényesek, hanem csak képzelődők.

Örvendezz a szenvedésekbén.

Ne tartsd magad elveszettnek, ha lelkedben nyugtalanságot érzel. Ha néha zuhog a zápor és rémségesen mennydörög, nem szebb idő köszönt-e be utána? Így, — áraszák el bár szívedet a fájdalom könnyei és zúgva mennydörögjenek bár az ördögök, — hidd el, azért nem kevésbé vagy kedves az Úr előtt. Éljd tehát megelégedve az Ő szeretetében.

Szentségek.

A szentségek mindmegannyi gyógyforrások, honnan az emberek — betegsükhöz képest — a kegyelem gyógyvízeit meríthetik. A szentségek és a velökjáró kegyelmek hasonlóak a gyógyszerekhez is. Valamint a gyógyszert látjuk és észleljük anélkül, hogy testi érzékeinkkel észlelnők azoknak láthatatlan malasztját.

LEVÉLSZEKRÉNY.

Bernadette nővér. Rózsafűzér után a hat Miatyánkot azért imádkozzuk, hogy a kék skapuláré viseléséhez fűzött, rendkívül nagyszámú teljes búcsút megnyerhessük. Ez nem tartozik szorosan a rózsafűzér-imához, s napjában akárhányszor imádkozva, mindannyiszor megnyerhetjük a búcsukat. **Hedvig nővér.** A Központi Lap I. kötetének 31. oldalán olvasható, hogy az irgalmas nővérek különös kiváltsága az, hogy a rózsafűzért a tízed közepén is megszakíthatják anélkül, hogy búcsukat elveszítenék. **Gabriella nővér.** Köszönet a szomorú versikéért. Minthogy a részletes leírás megjelent, közlése most fölöslegessé vált, de központunkban fölolvastuk. **Róza nővér.** Köszönjük a beküldött recepteket; kipróbáljuk, s alkalmas időben közöljük, ha jók.

